

*een niet-wetenschappelijke,
niet-ideologische,
niet-exhaustieve,
niet-definitieve,
niet-geniete,
niet-geïllustreerde en daardoor al bij al
niet al te dure
encyclopedie van onze grandeur in kleine dingen*

DE VLAAMSE CANON

Een aanzet tot

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

Geert Stadeus &
Stijn Van der Stockt

VOORWOORD

De dichter is een ziener. De uitgever probeert dat te zijn.

In 2019 kon je drie mensen rond een tafel zien zitten in een schimmige Vlaamse herberg: auteurs Stijn Van der Stockt en Geert Stadeus, en ondergetekende. Ze laafden hun dorst, ze consumeerden, ze bestelden een bordje gemengd en ze brainstormden over een Vlaamse versie van *Het begin van alles*, de bestseller van David Graeber en David Wengrow.

Want wanneer is het allemaal begonnen voor Vlaanderen? Wat maakt de Vlaming Vlaams? Hoe groot is het belang van de Vlaamse reus? En van Jef Geeraerts? Wat is de moeite waard om te onthouden en wat in het geheel niet?

Voor de Vlaamse canon van overheidswege een feit werd, wilden de beide altruïstische auteurs een aanzet geven, een warme suggestie over welke lemma's iedereen die zich Vlaming noemt zou moeten kennen.

Het boek verscheen in 2020, en werd een warme vriend in menig Vlaamse huiskamer. Maar inmiddels zijn er veel Vlamingen bijgekomen. Er werd ook nog veel bijgebouwd, en dus gaapt er een leegte in veel Vlaamse boekenkasten. Die nood willen we lenigen. Door deze aanzet tot Vlaamse canon te vervolledigen. Zo leerden we sindsdien bijvoorbeeld, dankzij de film van Robin Pront, dat we het belang van de Zillion in onze vaderlandse geschiedenis nooit kunnen overschatten.

De dichter is niet altijd een ziener.

Onvoorzien overleed Geert Stadeus al te snel na het verschijnen van deze canon, zoals ook David Graeber deed kort na het verschijnen van zijn bestseller. Zijn vrienden en familie konden deze niet aangekondigde actie maar matig waarderen. Hij wordt verschrikkelijk hard gemist. Zijn empathie, zijn humor, zijn wijsheid, zijn pen. Door deze herziene editie blijft zijn werk beschikbaar. Iedere Vlaming zou het moeten kennen.

Sam De Graeve

EEN
AANHEF
TOT
DE AANZET

In het 303 pagina's tellende regeerakkoord van de Vlaamse regering-Jambon I deed één welbepaalde paragraaf het meeste stof opwaaien. Het tumult ging niet over het sociaaleconomische, over onderwijs, gezondheidszorg of welzijn, maar over het allerbelangrijkste waar een overheid zich mee dient bezig te houden: onze identiteit.

De Vlaamse regering zou een pluralistisch samengestelde wetenschappelijke commissie in het leven roepen om zich 'complexloos', middels een canon met daarin de 'ankerpunten uit onze Vlaamse cultuur, geschiedenis en wetenschappen', te buigen over de vraag 'wie we zijn en waar we vandaan komen', zodat we dat eindelijk ook eens duidelijk kunnen maken aan scholieren en nieuwkomers. Toen die passage lekte uit het regeerakkoord, bleek al snel dat geen enkele serieuze mens zich daarmee bezig wilde houden. En daarom hebben wij het maar gedaan.

Pluralistisch samengesteld zijn we allerminst, tenzij je de definitie van pluralisme zou invullen op begin twintigste-eeuwse wijze: een blanke heteroseksuele man van in de vijftig en een blanke heteroseksuele man van in de dertig. Experts zijn we ook al niet. Wel ervaringsdeskundigen. We wonen al ons hele leven in Vlaanderen en dat heeft zijn sporen nagelaten in wat we kennen, hoe we ons gedragen, wat we lezen en vooral in wat we eten, zoals uitvoerig zal blijken.

Onze poging tot canon is dan ook geen exhaustieve lijst van alle ankerpunten die je volgens de Vlaamse regering zou moeten kennen om volwaardig lid te zijn van onze samenleving. Zoiets samenstellen is onbegonnen werk. We kunnen ons ook met de beste wil van de wereld niet voorstellen dat Sergio Quisquater verplichte kost zou worden in de NT2-klassen voor inburgeraars, tenzij dan om die mensen zo ver mogelijk weg te jagen.

Wel is het een lijst van onderwerpen waar wij warm genoeg van werden om er een speels lemma aan te wijden. Die speelsheid vonden wij nogal belangrijk. Arnon Grunberg, een meneer die we sinds de scheiding van de Nederlandse en de Vlaamse Canon zo omstreeks 1585 jammer genoeg niet meer in de onze konden opnemen,

zei in zijn rede op de Nationale Herdenkingsdag dit jaar: 'Het is vaak de onwrikbare eigen identiteit, de weigering er speels mee om te gaan die ertoe leidt dat de ander als een volstreekte vreemde en een absolute vijand wordt gezien.' Wie we zijn en waar we vandaan komen zal u na het lezen van dit boek misschien niet onwrikbaar duidelijk geworden zijn, maar het is alvast onze betrachting dat u enkele keren gelachen zal hebben, en dat is toch ook al iets. Die luim betekent overigens niet dat we onze cultuurgeschiedenis kapot relativiseren. Men spot met wat men liefheeft – we zouden dat 'complexloos' kunnen noemen.

Ongetwijfeld zijn we dingen vergeten, hebben we voor elke lezer weer andere foute keuzes gemaakt en gaan we op bepaalde punten te kort door de bocht. We danken de geschiedkundige reuzen op wier schouders wij staan, zoals onder andere Jan Dumolyn, Bart Van Loo, Frank Seberechts, Véronique Lambert, Bruno De Wever en de mensen achter de Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, om ons te voeden met feiten waar we als niet-historici maar al te graag een loopje mee nemen. We danken de redactie van *Meer Vrouw Op Straat* (Canvas) om ons te herinneren aan enkele Vlaamsen die anders misschien door de mazen van ons net geglipt zouden zijn. We danken Stijns collega Mostafa Einauan en Mohamed Ouaamari, de auteur van het uiterst vermakelijke *Groetjes Uit Vlaanderen*, om onze witte wereld aan te vullen met het perspectief van een rasechte Vlaming die niet per se uit Vlaamse klei getrokken is maar nog met één been wortelt in de rotsachtige Rif.

Bovenal danken wij onze uitgever Sam De Graeve, die ons met elkaar in contact heeft gebracht en aldus – houd dat in uw achterhoofd als u een klacht wil neerleggen – in belangrijke mate verantwoordelijk is voor onderhavig manuscript. Samen maakt dat drie Oost-Vlamingen die zich met die canon voor heel Vlaanderen hebben beziggehouden, maar voor die bias gaan we ons niet verontschuldigen. Oost-Vlaanderen is het epicentrum van

de Vlaamse cultuur, en de West-Vlaamse, Brabantse, Antwerpse en Limburgse cultuur zijn flauwe afkooksels van dit voorlopig hoogtepunt der menselijke beschaving.

Iedereen heeft zijn eigen canon, en dit is de onze. Dit is onze aanzet tot. Veel plezier ermee!

Geert Stadeus & Stijn Van der Stockt

INHOUD

A

Aardappelen.....	17
Allochtonen.....	18
Amai.....	20
Ambiorix.....	20
Andalouse.....	21
Anseele, Edward.....	23
Antwerp Six.....	25
Aperitief.....	27
Artevelde, Jacob van.....	28
Asperges.....	29

B

Baelden, Eugenie.....	35
Terlinck-	
Bakschieten.....	37
Beatrijs.....	38
Beiaard.....	40
Belforten.....	41
Ben Chikha,.....	42
Chokri en Zouzou	
Berkhof, Aster.....	44
Beurs.....	45
Blank.....	47
Blaute, Jean.....	47
Bob, Nonkel.....	48
Boterhammen.....	49
Bokkenrijders.....	51
Boon, Louis Paul.....	52
Boudewijn I.....	54
Boudewijn II.....	56

Boukhriss Terkessidis,.....	57
Danira	
Bourgondiërs.....	58
Brabo.....	60
Breendonk, fort van.....	61
Brel, Jacques.....	62
Bruegel, Pieter-de Oude.....	64
Brusselmans, Herman.....	67
Bultinck, John.....	68
Buurt Informatie.....	70
Netwerk	
BV.....	72

C

Capiau, Walter.....	77
Carnaval.....	78
Check check check.....	80
Christy, Ann.....	82
Claus, Hugo.....	83
Clijsters, Kim.....	85
Conscience, Hendrik.....	86
Containerpark.....	86
Cyclocross.....	88
Cyriel Verschaevestraat.....	89

D

Daens, Adolf.....	95
Dansaert-Vlaming.....	97
Danscafé.....	98
Decap-orgel.....	100
dEUS.....	101

Dierendonck, Hendrik.....	102
Duivels, Rode.....	103
Dulle Griet.....	105

Groenewoud,.....	155
Raymond van het Guldensporenslag.....	157

E

Egidiuslied.....	109
Elsschot, Willem.....	110
‘En goed van eten?’.....	112
Ensor, James.....	113
Esterella, La.....	114
Eternit.....	115
Eyck, Jan van.....	117

F

Faciliteitengemeente.....	123
F.C. De Kampioenen.....	125
Festivals.....	127
Furniturenwinkel.....	129
Frontbeweging.....	131

G

Garage.....	137
Garnaalvissers.....	138
Gaston en Leo.....	140
Geeraerts, Jef.....	142
Geuze.....	145
Gezelle, Guido.....	146
Goedendag.....	148
Goesting.....	149
Gothem, Nicole Van.....	150
Gooris, Sam.....	152
Grignard, Ferre.....	153
Groen, Dora van der.....	154

H

Haciënda.....	163
Hardwerkend.....	164
Hedendaagse Dans.....	166
Heilig Bloedprocessie.....	167
Hemmerechts, Kristien.....	169
Herman-Michielsens,.....	171
Lucienne	
Human interest.....	172

I

IJzertoren.....	179
Ingeborg.....	181

J

Jahjah, Dyab Abou.....	187
Janssen Pharmaceutica.....	190
Jommeke.....	192

K

Kiekeboe, Marcel.....	197
Knotwilg.....	198
Koterij.....	199
Klei, Vlaamse.....	200
Krakelingen.....	201
Kreuners, De.....	203
Krulbol.....	204

L

Lanoye, Tom.....	209
Leeuw, Vlaamse.....	210
Lemaître, Georges.....	212
Lernout & Hauspie.....	213
Limburggevoel, het.....	215
Lintbebouwing.....	217
Lotigiers, Helmut.....	219
Lutgardis van Tongeren.....	220

M

Marckx, Paula.....	225
Mercator.....	226
Merci('kes).....	228
Merckx, Eddy.....	229
Mo uit Thuis.....	231
Mosselen.....	232

N

Nahon, Alice.....	239
Nebel, Patrick Marina.....	240
Neefs, Louis.....	241
Nero.....	242
New Beat.....	244
Nicole & Hugo.....	245
Nonkel Bob.....	247

O

Ons Kookboek.....	251
Oostfronters.....	252
Ostaijen, Paul van.....	255
Outer en heerd.....	258

P

Paling in 't groen.....	265
Panamarenko.....	266
Pater Damiaan.....	268
Peeters, Clara.....	269
Permeke, Constant.....	270
Pla, kouwe.....	272
Plantijn-Moretus.....	273
Plantrekkerij.....	275
Préparé.....	277
Probatio pennae.....	278
Proces Coucke-Goethals.....	280

Q

Quisquater, Sergio.....	287
Quiz.....	288

R

Reus.....	295
Rolmops.....	296
Romeo's, De.....	297
Ronde van Vlaanderen.....	298
Ros Beiaard.....	300
Rubens, Peter Paul.....	302

S

Samson & Gert.....	309
Sanseveria.....	310
Schild en vriend.....	312
Schoepen, Bobbejaan.....	313
Sleen, Marc.....	314
Sluis.....	316

Socialisten,.....	317
schuld van de	
Spaghetti bolognaise (<i>sic</i>).....	319
Spek.....	320
Spiegel Historiael.....	321
Sportvriend, De.....	322
Stevin, Simon.....	323
Stoofvlees.....	324
Suske en Wiske.....	326

T

Tante Terry.....	331
Teerlinc, Levina.....	332
Televisiekoks.....	334
Thielemans, Toots.....	334
Tienerklanken.....	336
Tomate (aux) crevettes.....	337
Tura, Will.....	338

U

Uilenspiegel, Tijl.....	345
Urbanus.....	346

V

Vandenbroucke, Frank.....	353
Verlooy, Jan Baptist.....	355
Vermeire, Jacques.....	357
Vesalius, Andreas.....	358
Vierkantshoeve.....	360
Vlaams, schoon.....	361
Vlaanderen.....	363
Voortuin.....	364
Vos, Luc De.....	365
Vos, Reynaert de.....	366

W

Waes, Tom Yvo Adrien.....	373
Wally, Eddy.....	375
Waregem Koerse.....	377
‘Wat we zelf doen,.....	378
doen we beter’	
Waterzooi.....	379
Weer, het.....	380
Westvleteren.....	382
Wit.....	383
Witloof.....	383
Witte Brigade.....	385
Wegeniswerken.....	387

X

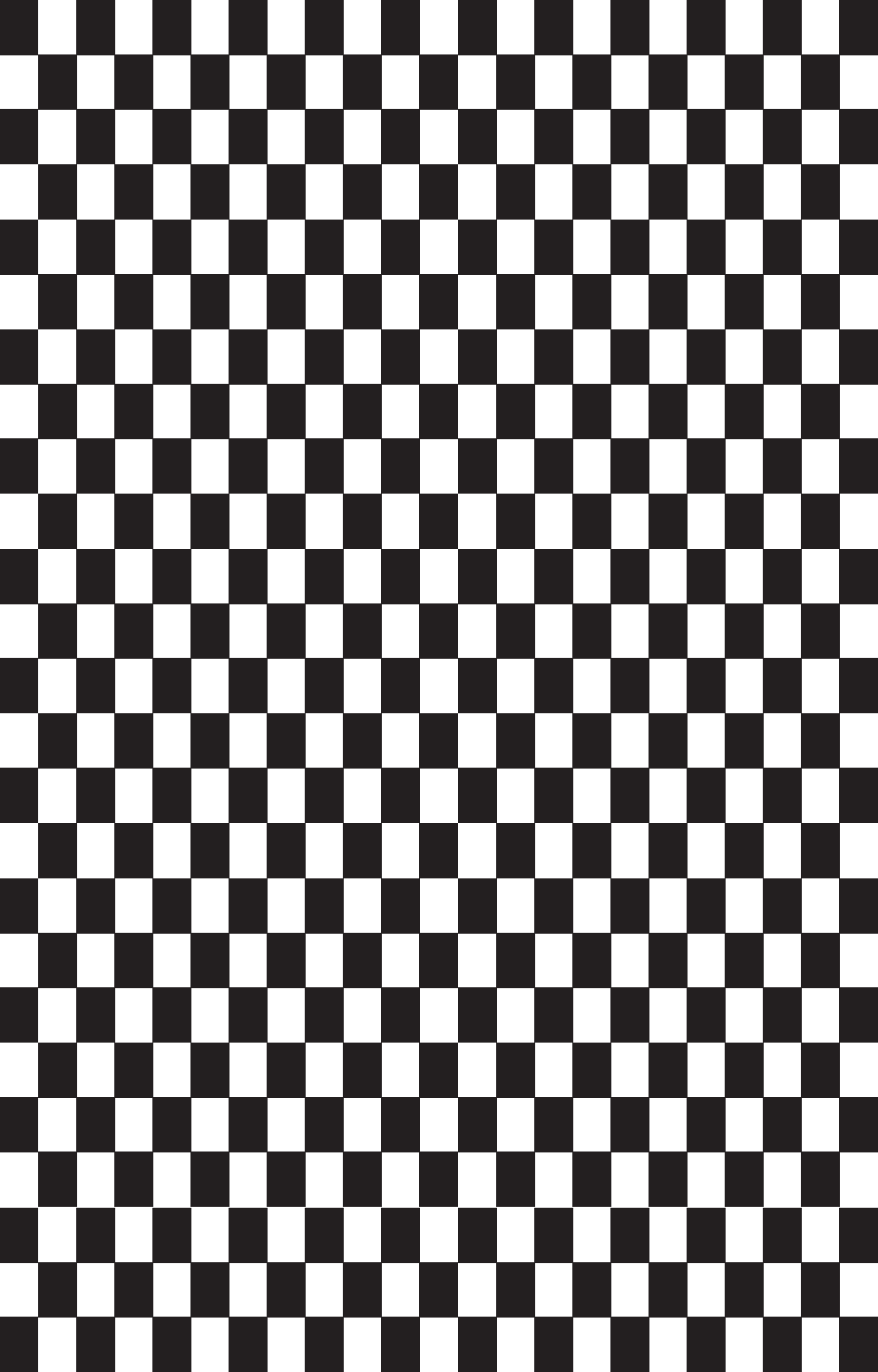
XTC.....	393
XX-ste treinkonvooi.....	394

Y

Yogasnuiver.....	401
------------------	-----

Z

Zelfstandige, kleine.....	407
Zillion.....	408
Zilveren Helmen,.....	410
Slag der	
Zwart.....	412
Zwin, het.....	412

A

Aardappelen

Zet je beste bintje voor.

Ooit waren Vlamingen de Ieren van het Europese vasteland: lelijk, arm en katholiek, en om de kroostrijke gezinnen te voeden die voortvloeiden uit voornoemde christelijke devotie bestond ons dieet hoofdzakelijk uit goedkope aardappelen. De makkelijk te kweken en uiterst voedzame knol werd in Vlaanderen geïntroduceerd door de Spanjaarden, die het gewas op hun beurt leerden kennen van de Inca's in Peru. Dat is geen indianenverhaal.

In 1588 plantte de Frans-Vlaamse botanicus Carolus Clusius *ne keer* patatten, om het met Willem Vermandere te zeggen, in de Mechelse Kruidtuin. Het waren de allereerste aardappelen in de Lage Landen. Intussen telt Vlaanderen een kleine 500 vierkante kilometer patattenveld (daar rekenen we het voetbalveld van Standard niet bij, want Luik ligt niet in Vlaanderen), wat grofweg overeenstemt met de oppervlakte van het Waasland. Over de vraag welke oppervlakte dan het nuttigste werd aangewend, spreken we ons hier niet uit.

Aangezien van de aardappel alleen de knol geschikt is voor consumptie, en het giftige loof en de bessen de culinaire pioniers uit de zestiende eeuw geregeld ernstig

ziek maakten, stonden boeren aanvankelijk nogal weigerachtig tegenover de teelt van het gewas. Aardappelen werden voornamelijk gekweekt om varkens en heel arme mensen mee te voederen. Het stond dan ook in de sterren geschreven dat de knol zou uitgroeien tot het hoofdbestanddeel van de Vlaamse warme maaltijd.

Lelijk zijn we nog altijd, katholiek iets minder, en de schrijnende armoede hebben we gelukkig grotendeels van ons afgeschud. Maar de loyale aardappel speelt nog steeds een hoofdrol in onze keuken. De gemiddelde Vlaming consumeert elk jaar 24,2 kilogram aardappelen, het equivalent van een kleine patattenzak. Een maateenheid die in Vlaanderen ook bekendstaat als ‘de Felice’.

Wel verruilde de Vlaming, door toegenomen welvaart, globalisering en multiculturele uitwisseling, de pretentieuze patat sinds de tweede helft van de twintigste eeuw steeds meer voor rijst, couscous en pasta. De culinaire pioniers van de eenentwintigste eeuw prijzen nóg exotischere spijzen aan, boekweitpannenkoeken bijvoorbeeld, bulgur of quinoa. Dieetgoeroe Pascale Naessens heeft de arme aardappel zelfs de oorlog verklaard in haar bestsellende kookboekenreeks *Puur Genieten*. Het moet gezegd: die recepten zijn best genietbaar en je hebt er zeker voldoende mee gegeten. Je moet er alleen een flinke portie aardappelen bij maken.

Allochtonen

Kaste.

Het woord ‘allochtoon’ is gevormd op basis van de Griekse woorden *allos* (anders) en *chtoon* (grond) en betekent dus letterlijk ‘van andere grond’ of ‘uitheems’. Allochtoon is dus zelf allochtoon, wat betekent dat het ook autoloog is, maar het is hier een Vlaamse Canon en geen cursus Algemene Taalkunde, dus dat laatste hoeft u niet te onthouden.

De term werd in 1971 geïntroduceerd door de socioloog Hilda Verwey-Jonker als neutraal alternatief voor de steeds meer dysfemistisch aanvoelende gastarbeiders, buitenlanders en immigranten, die op hun beurt geïntroduceerd zijn als neutraal alternatief voor het, althans in academische kringen, steeds meer dysfemistisch aanvoelende ‘vuile makak’.

Sindsdien vormen allochtonen een kaste die het moeilijker heeft op de arbeids- en huurmarkt, maar makkelijker haar weg vindt naar de gevangenis. Over allochtonen doen veel misverstanden de ronde, maar het hardnekkigste vooroordeel is dat ze met veel zijn: uit enquêtes blijkt dat Vlamingen ervan uitgaan dat maar liefst één op drie van hun medeburgers uit het buitenland komt, terwijl dat in werkelijkheid minder dan één op tien is. En van die allochtonen is het merendeel dan ook nog eens afkomstig uit Nederland en derhalve quasi-autochtoon.

Allochtonen vind je overal, van in de grote steden tot de kleinste dorpen, waar ze vooral opduiken in de Buurt Informatie Netwerken. Enkel in Gent zijn geen allochtonen, aangezien de stad de term in 2013 heeft afgeschaft. Voor deze genocide is de stad nooit veroordeeld geweest.

Bijzonder aan het label ‘allochtoon’ is dat het erfelijk is: ook de kinderen en kleinkinderen van allochtonen blijven allochtonen, wat tot een merkwaardige paradox leidt: je kunt in Vlaanderen namelijk perfect als allochtoon bestempeld worden, ofschoon je geboren bent op Vlaams grondgebied en dus eigenlijk autochtoon bent. Je kunt, net als ondergetekende (Stijn Van der Stockt), in het buitenland geboren zijn, maar toch als rasechte autochtoon gezien worden. Veel hangt blijkbaar af van je huidskleur.

Het is voorlopig onbekend hoeveel generaties je in Vlaanderen moet verblijven om aanspraak te maken op lidmaatschap van de autochtone kaste en de daarmee gepaard gaande maatschappelijke privileges.

Zie ook: *Buurt Informatie Netwerk*